

X. STATISTIKAALANE TEGEVUS

Maailmas 1990ndate aastate teisel poolel aset leidnud finantsüsteemi kriisid on esile toonud kasvava vajaduse kvaliteetse majandus- ning finantsstatistika järele. Statistika on kvaliteetne siis, kui ta on asjakohane, võrreldav, usaldusväärne, piisava sagedusega ning õigel ajal kättesaadav. Eesti Panga, nagu ka teiste riikide keskpankade üks olulisi funktsioone on koguda mitmesuguseid statistilisi näitajaid, neid analüüsida ja avalikkusele kättesaadavaks teha. Statistikaalase tegevuse üks eesmärk on tagada vajalik info keskpanga põhifunktsioonide täitmiseks, kuid sarnaselt rahvusvaheliste institutsioonidega on ka Eesti keskpank aktsepteerinud seisukoha, mille kohaselt piisava, kvaliteetse ja rahvusvaheliselt võrreldava majandusinfo õigeaegne kättesaadavus kõigile majandusagentidele on eeltingimus majanduse kui terviku soodsa arenguks.

Pangasisene tegevus

Sarnaselt varasema ajaga pandi ka 1999. aastal maksebilansi ja rahvusvahelise investeerimispositsiooni koostamisel oluline rõhk infoallikate kvaliteedile. Tulenevalt muutunud majanduskeskkonnast ja seadusandlusest täiendati küsitlusvorme ning võeti kasutusele ka uusi infoallikaid (nt kindlustusseltside otseküsitlus).

Raha- ja pangandusstatistika osas oli 1998. a lõpuks hetke vajadusi arvestav krediidasutuste aruandlussüsteem üles ehitatud ning teatav stabiilsus saavutatud, st keskpanga ülesannete täitmiseks vajalikud aruanded laekusid krediidasutustelt plaanipäraselt. See võimaldas varasemast enam keskenduda aruandluse pangasiseseks töötlemiseks mõeldud infotehnoloogiliste rakenduste täiustamisele ja arendamisele. Selle eesmärk oli veelgi vähendada aruannete töötlemiseks kuluvat aega. Vähetähtis ei ole seegi, et täienduste tulemusena muutus kogu aruannete töötlemise süsteem kompaktsemaks ning protsess paremini jälgitavaks.

Ka pangavälisele tarbijale mõeldud pangandusstatistilised väljundid said väikese, kuid olulise täienduse – alates maikuust lisandus regulaarsele statistikale pankade bilansiväliseid tehinguid kajastav koondtabel.

Finantsstatistika osas laiemalt jätkati 1998. aastal liisingfirmadelt andmete kogumisest alguse saanud finantsvahenduse andmebaasi laiendamist ning kasutajaile kättesaadavaks tegemist. Nimetatud töö tulemus oli, et lisaks liisingfirmade tegevuse kvartaalsele statistilisele ülevaatele hakati koostama ka organisatsioonisiseseks kasutamiseks mõeldud ülevaateid kindlustusseltside ning investeerimisfondide kohta.

1999. aastal tegi Eesti Pank ka vahekokkuvõtte senisest pangandus- ning muu finantsstatistika alasest tööst ning määratles täpsemalt edasised tegevussuunad. Ekspertnõu saamiseks pöörduti aasta alguses Rahvusvahelise Valuutafondi (IMF) ning Euroopa Keskpanga (EKP) poole. **Sügisel viibiski Eesti Panga pangastatistika ja analüüsi osakonnas IMFi ja EKP ühine tehnilise abi missioon**, mille eesmärk oli anda hinnang olemasolevatele pangandus- ja muu finantsstatistika kogumise meetoditele, praktikale ja protseduuridele, lähtudes IMFi ja EKP nõuetest ning määratleda valdkonnad, millele lähitulevikus tuleks rohkem tähelepanu pöörata. **Missioon andis kõrge hinnangu Eesti Panga pangandusstatistika kogumise metodoloogiale**

ning andmete kättesaadavusele, seda nii IMFi juhendite kui ka EKP statistikaregulatsiooni¹ vaatepunktist. Missiooni raport sisaldas ka mitmeid soovitusi, millest olulisim oli ettepanek, et Eesti Pank laiendaks statistika kogumist teistelt finantssektori osalistelt.

Makromajandusstatistika valdkonnas muutus andmete kättesaadavus oluliselt kiiremaks ja paindlikumaks. Varem kord kuus paberkanjal panga juhtkonna ja analüütikute jaoks koostatud makromajandusliku ja reaalsektori statistika kogumikud on 1999. a II kvartalist Eesti Panga sisemisel veebilehel pidevalt kättesaadavad ning neid uuendatakse praktiliselt reaalajas. Erinevaist allikaist pärit informatsiooni paremaks töötlemiseks on loodud mitu andmebaasi, mis võimaldasid oluliselt automatiseerida andmete uuendamist ning aitasid samas ka oluliselt kaasa Eesti Panga poolt juurutatava eelhoiatussüsteemi käivitamisele. Seoses uute andmeallikate ja andmebaasides rakendatavate kasutajaliidestega korraldas statistikaosakond aasta jooksul koolitusseminare panga töötajaile.

Tihenev rahvusvaheline koostöö

1999. aasta üheks oluliseks jooneks ka statistika valdkonnas oli **suurenev rahvusvahelistumine**. Seoses laieneva integreerumisega **Euroopa Liitu** on kandidaatriike järjest enam kaasatud mitmesugustesse ELi statistika töögruppidesse. **Üheks oluliseks makromajandusstatistika valdkonda reguleerivaks institutsiooniks ELis on Rahandus-, Finants- ja Maksebilansi-statistika Komitee**². Selle põhifunktsioonideks on koordineerida metodoloogilisi muudatusi eelpool nimetatud valdkondades, samuti konsulteerida nii Euroopa Keskpanka kui ELi Statistikaametit (*Eurostat*) makromajandusstatistika alase seadusandluse väljatöötamisel. Vastavalt Euroopa Keskpankade Süsteemi ja Euroopa Keskpanka põhikirja artiklile 5 (kinnitatud Amsterdami lepingu protokolliga nr 18) kogub EKP keskpankade süsteemi edukaks toimimiseks vajalikku statistikat ning aitab kaasa ka metodoloogiliste küsimuste ühtlustamisele Euroopa Liidus. CMFB liikmeteks on riikide statistikaametite ja keskpankade makromajandusstatistika eest vastutavate üksuste juhid. Kui aastail 1997-1999 kohtus kandidaatriikidega kord aastas vaid komitee juhtorgan (*Executive Body*), siis alates 2000. aastast võivad kandidaatriikide esindajad osaleda CMFB regulaarsetel töökohtumistel, mis suurendab ELi liikmeks pürgivate riikide informeeritust makromajandusstatistika valdkonnas toimuvast. Lisaks sellele käivitas **Eurostat** mitmeid tehnilise abi projekte kandidaatriikidele. Eesti Panka puudutas eelkõige otseinvesteeringute pilootprojekt, mille käigus uuriti põhjalikult kandidaatriikide otseinvesteeringustatistika vastavust ELi ja IMFi nõuetele. Eesti osales aktiivselt projekti lõppraporti koostamises ning oma seniste kogemuste tutvustamisel teistele riikidele. Ka on järjest enam hakatud kandidaatriikidel küsima arvamust erinevate metodoloogiliste muudatuste tegemise mõttekusest rahvusvahelisel tasandil. Kuna mitmeid Eesti Panga arvamusi on arvesse võetud, viitab see usaldusele nii meie statistika kui selle koostajate suhtes.

Euroopa Keskpank korraldas 1999. a detsembris kandidaatriikidele raha- ja pangandusstatistika alase seminari. Esmakordse seminari peamine eesmärk oli vastastikku informatsiooni vahetada, kuid 2000. aastal loodetakse jõuda sisuliste diskussioonideni kandidaatriikide statistikasüsteemide üle EKP nõuete valguses. Seminaril tutvustati europiirkonna riikidele kehivaid raha- ja pangandusstatistika alaseid nõudeid, lähtudes EKP määrusest rahanduslike finantsasutuste konsolideeritud bilansi koostamise kohta. Palju tähelepanu pöörati ka EKP edasistele plaanidele statistika valdkonnas. Korduvalt rõhutati valmisolekut aidata kandidaatrii-

¹ Vt EKP määrus rahanduslike finantsasutuste konsolideeritud bilansi koostamise kohta (*Regulation (EC) No 2819/98 of the European Central Bank of 1 December 1998 concerning the consolidated balance sheet of the monetary financial institutions sector (ECB/1998/16)*).

² *Committee on Monetary, Financial and Balance of Payments Statistics – CMFB*, loodud ELi Nõukogu direktiivi alusel (91/115/EEC 25.02.1991).

kidel oma statistikasüsteem EKP nõuetega vastavusse viia. Samas pole Euroopa Keskpank veel valmis kandidaatriikidelt regulaarselt andmeid koguma ning seda teeb endiselt vaid *Eurostat*.

Rahvusvaheline Valuutafond pani samuti 1999. aastal suurt rõhku nii statistika metodoloogia kui ka avalikustamise põhimõtete ühtlustamisele. Eesti Pangal oli võimalus öelda oma arvamus muuhulgas valitsussektori finantsstatistika alase juhendi erinevate peatükkide, rahvusvahelise teenustemüügi statistika alase juhendi ja välisvõla statistika alase küsimustiku kohta³.

1999 oli Eesti Panga jaoks esimene täisaasta, mil statistilisi andmeid avaldati IMFi andmeesitusstandardi⁴ nõuete kohaselt. Teatavasti ühines Eesti standardiga 1998. a oktoobris. Vastavalt avalikkusele varem teatatud graafikule avaldatakse detailseid andmeid Eesti Panga veebilehel⁵ ning edastatakse koondandmed Eesti Statistikaameti hallatavale SDDSi riigileheküljele⁶. Vastavalt statistikasüsteemi arengule ning muutustele uuendati ja täiendati 1999. aastal pidevalt ka IMFi koduleheküljel asuvaid SDDSi andmekategooriaid kirjeldavaid abilehekülgi⁷. IMFile edastati abilehekülgedele lisamiseks ka SDDSi raames avaldatavate andmete koostamise metodoloogia kirjeldused. Kuna andmeesitusstandard on maailmas kiiresti poolehoiu võitnud, siis on IMF seda ka arendanud. Üheks uueks dimensiooniks on keskpanga reservide oluliselt detailsem käsitus⁸. Riikidel on selle vormi rakendamiseks aega kuni 2000. a aprillini, kuid kuna tegemist on üsna mahuka tööga, siis alustas Eesti Pank ettevalmistustega juba 1999. a novembris.

1999. aastal tihenesid Eesti Panga sidemed oluliselt ka **Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooniga** (OECD), mis muuhulgas juhib otseinvesteeringute statistika rahvusvahelise metodoloogia väljatöötamist. OECD egiidi all toimus Tallinnas ka otseinvesteeringute teemaline seminar ja konverents ning anti välja ülevaade otseinvesteeringute olemusest ja mõjust Eesti majandusele. Just viimase projekti raames oli Eesti Panga oluline roll, kuna suur osa ülevaates toodud infost pärines keskpangast.

Edasi arenesid suhted ka **naaberriikide keskpankade statistikaosakondadega**. Mais Vilniuses toimunud Balti keskpankade seminaril tegeles üks töögrupp ka statistika probleemidega. Oktoobris korraldati juba kuues Eesti Panga ja Soome Panga maksebilansi koostajate ühisseminar. Mõlema ürituse põhiteemaks oli väikeste riikide eripära maksebilansialase info kogumisel, võimalused selle kvaliteedi tõstmiseks ning võimalikud muutused seoses Euroopa Liidu dimensiooniga. Muuhulgas lepiti kohtumistel kokku vahetada regulaarselt maksebilansi jaoks vajalikku infot. Sügisel leidis aset ka Soome Panga raha- ja finantsstatistika allosakonna külaskäik Eesti Panga pangastatistika ja analüüsi osakonda, eesmärgiga uuendada koostööd. Kohtumisel olid kõneks peamiselt EKP statistikanõuded.

³ Dokumentide originaalnimetused on vastavalt *A Manual on Government Financial Statistics, Manual on Statistics of International Trade in Services* ja *Questionnaire on External Debt Statistics*.

⁴ *Special Data Dissemination Standard – SDDS*. Standardi kohta vt Eesti Panga 1998. aasta aruanne, lk 73.

⁵ Vt <http://www.ee/epbe/>.

⁶ Vt <http://www.stat.ee/>.

⁷ *Metapages*; vt <http://dsbb.imf.org/>.

⁸ *Data Template on International Reserves and Foreign Currency Liquidity* e rahvusvaheliste reservide ja välisvaluuta likviidsuse andmeesitusvorm.